

ACC. N:R M. 14200: 1-25.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Emma Ebbesson, Midved, hemmst.,
V. Karup*
Härad: *Bjäre* Berättare: " "
Socken: *Flor* Berättarens yrke: *fröken*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1876* i *V. Karup*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Immigration. s. 1-25.

LM F 103.

Avskrift utf. okt. -65 av
Carl Ivan Olsson

af konts. list

ACC. N:R M.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Emigration Det var nog inte många hem utan en eller flera famije-medlemmarna Emigrerat till U S A. Det var nog under 1870 o 80 ta-len som Amerikafebern rasade som värst, det hade välförresten bör-jat innan, och även senare på 90 talet och in på nya århundrandet, numera hör man sällan att det är några som resa till Amerika, utan som turister. Det var folk av alla kategorior, huvudsakligen för att tjena pengar, i många fall av ren äventyrslusta, åtminstone ungdommar från välmående hem. Det var i många fall dålig ekonomi som var orsaken, när småbruket inte bar sig, så arrenderas ut hem-met, o familjen stannade hemma, o familjefadern reste till Amerika för att tjena pengar för att hjälpa upp affärerna. Vid den tiden var det allmänt att unga pojkar gav sig till sjöss, många av även-tyrslusta, de som då inte voro tvingade av nödvändigheten återvän-de hem för att stanna vid jorden, men många sjömän rymde när det bar till, och stannade i Amerika. Vilket i Sverige, isynnerhet av gamla sjömän, ansågs som stort brott. Det var det ju också då. Sjölagen var ganska sträng, och när de inskrevs på Sjömanshuset fick de avlägga en bindande ed. De som rymde från Svensk båt i främmande hamn, avsade sig pensionsrätten, och kunde inte på flera år återkomma till Sverige och få någon anställning. De förlorade innestående hyra, den tillföll Kapten o styrman. Därför var det många befälhavare som behandlade sitt folk illa, isynnerhet om de

hade många pengar innestående, på segelfartyg blev det ju längre resor på ett par månader o ibland mera, och hela hyran utbetalades nog inte förrn de kommo till Svenskt Sjömanshus, till folket i skansen. Men gifta sjömän, som hade familj hemma kunde visst få s. k. träcksedel, som hustrun fick och kunde så av Kaptens fru eller rederiet utfå pengar. Men det är längesen, knappt jag mins när det kom sjömanshustrur hem och fick pengar. 1881 reste min Faster till Amerika, orsaken var att hon inte kunde försörja sig och sin Far hemma, vilket hon överlät åt brodern, min Far. Och så hade hon visst också en hjärtans kär vilken rest några år förut, men där blev ingenting av det sedan. Några år därefter rymde den yngste brodern, som var sjöman, när han kom till Newyork,, och reste till Chicago där systemen var, samt en ungdomsvän till honom, vilken sedan blev hans maka. Det var inget roligt brev som kom hem till den gamle Fadern, som var gammal sjöman och styrman. Jag var ju bara barn då mins mycket väl huru Farfar gick fram och tillbaka och vred sina händer och grät o sade, det kunde jag väl inte tro att jag skulle få uppleva den sorgen, att en av mina söner skulle rymma, och göra mig den sorgen på gamla dar, det värsta som kunde hända. Mor försökte trösta honom, och sade, åt Farfar, det kunde varit värre, han har ju inte värken stulet eller mördat, det ordnar sig nog, vilket det då också gjorde efter några år. I de flesta fall

var det utsikten att tjena pengar och för ungdomen att ut att se sig om i världen, och då var den enda möjligheten för ungdommen, antingen att resa till Amerika eller att ge sig på sjön. Tror inte att det var politiska eller religiösa orsaker då möjligen förr sociala orsaker. Och så att slägt och vänner förgylde Amerika mera än det var värdt, och locka dem dit. Agenter agiterade också våldsamt. Jag hade en kusin en 18-åring som svara på en annons om att underagenter anställdes. Det kom prospekt och böcker om Amerika i hela packor i flera år, tills han sade ifrån att inte reflektera på det utan istället tog in på en Svensk folkhögskola, han var väl-situerad och kunde göra han önskade, men tyckte det var roligt att läsa om huru bra Amerika var. Det var "Vita Stjernlinien", som talade om huru lätt och bra överresan var på deras båtar, och illustrerade böckerna med bilder av de bekväma hytterna, men inte huru det såg ut på nedra bottnen för 3je klass passagerare. Amerika berömdes i hög grad, det var visst "Minisota" de ageterade för, där var så mycken ouppodlad jord, som de kunde erhålla för så gott som intet. Många nappade på kroken o det lyckades väl också för en del, men huru mycket av arbete och umbärandet det kostat finge de nog erfara att "stekta sparvar flögo inte i munnen på dem utan vidare." Men vi ha ju sett att många tjenat pengar o till och med blivit rika, och familjefäder som måst resa för att de inte kunde klara sina affärer hemma, gjort det bra sedan de kommet till Amerika, om de

sparat o skickat hem pengarna, så gör valutaskilnaden, mycket till inkomster blir ju fördubblad. Ah ja, för en familjefar som av nödtorvt tänkte försöka sin lycka i Amerika blev det ett långt övervägande, isynnerhet för dem som inte varit ute förr, men det är en del varit i Amerika förr, eller också seglat på sjön förut. I början på 1880 talet och troligtvis innan också avlystes på predikstolen från församlingen, de för att resa till Amerika. Ifrån min barn-
dom mins jag när de kommo hem från kyrkan, de talade om huru många som avlysts, en söndag var det 10 st. ungdommar, bland andra var det en rik bondson enda sonen, bland 4 systrar varav 2 voro gifta, och gamla föräldrar, och en stor vacker egendom. Det var sådant snyftande i kyrkan som om de varit döda. Han har aldrig kommet hem sedan, och har nog inte låtet höra av sig på många år, så han har nog inte gjort det särdeles bra i Amerika. Han har nog tänkt liksom Israels barn, "varför blev jag inte där jag var, där jag hade bröd nog." Så kan nog många ha tänkt, men varit för stolta att tillstå det. Pengar till resan kunde nog få lånas, det var väl någon som var barmhertig mot den som ingenting hade. Det kunde också hända att de kunde få från Amerika av släkt eller vänner. Nöden var ju också stor här hemma, åren efter nödåren 1868-69 och sociala förhållandena voro inte håller så bra. Där var ingen ordnad fattigvårdstyrelse, mor talade om, att de gamla och fattiga ginge ikring på ställena, och skulle vara vissa antal dagar på stället berodde

på egendommens storlek. Det värsta var när de skulle gå till nästa ställe de visste huru de hade det, och de visste huru de finge det. De gingo gärna och gräto. Så omsider skulle det bliva fattigvård; och det blev inte stort bättre, då aktionerades barn och gamla bort till dem som ville ta emot dem för lägsta betalningen. Det har varit som jag mins, det var svårt för de gamla och det var svårt för dem som togo emot dem ty det var många som kunde vara bra lea. På sätt och vis var det bättre om de finge bo kvar i sina gamla kyffan, ty då kunde hända att andra meniskor kommo till dem med matvaror, vilket de inte kunde när de voro utackorderade. Därför var det inte underligt att de unga som hade krafter, och framtiden för sig, sökte sig till det som möjligen kunde bliva bättre, isynnerhet som att de skriva hem, bara talade om huru bra de hade det, svårigheterna tego de med. Mycket gott har också kommet från Amerika, många gamla har fått en bekymmerslös ålderdom, tack vare sina barn i Amerika. Ett livsöde kan jag tala om, en bekant till mig nära mitt hem, har själv talat om, så det är i första hand. Hon har väl (som de säga) krossat Atlanten 6 eller 8 gånger. Född och upp-vuxen i ett mycket fattigt hem, hennes morfarföräldrar bodde i en risikoja i skogen, förstår inte vad som menas med risikoja, har inte sett den, men troligen är det sådan med s.k. klineväggar. Raft eller långa köppar flätade omvarandra till en sammanhängande vägg, däri var klenast in lera som fick torka till en fast massa till

ACC. N:R M.

6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

tak lades ribbor eller bräder, på dessa lades tätt med grästorvor. Så var där en dörr på vilken var en glasruta som fönster golvet var stampad jord eller lera, värmekälla en liten kamin 1/2 m. i fyrkant, med 4 ben under. Har sett ett fotografi i Houfs hembygdsstuga av hus med klineväggar. Vad morfadern hette vet jag inte, men mormodern hette Lina o hon var änka i många år. Mannen hade väl varit dräng eller dagsverkare. I det hemmet växte upp 5 barn, en dotter hade visst rest till Amerika i unga år. Den ällsta av döttrarna Johanna kom snart med en dotter (utan far) Christina 1882. Några år därefter kom Bina hem med en pojke så fick den gamla 2 barn att passa. Döttrarna voro ju ute och tjenade. Lina arbetade hemma med lite av varje, spånad, stickning o.d.l. Hon var en särdeles skicklig bandväverska på gamla dar. Som handduksband m.m. voro de mycket starkare än bändel o varade gärna plagget ut. Linas döttrar voro duktiga och sparsamma, och omsider kunde köpa hälften av ett hus i Ängalag, centralt beläget utmed allmänna landsvägen. Christina har talat om vilken högtid det var när de finge flytta in i riktigt hus, visserligen enkelt och anspråkslöst, men centralt beläget vid allmänna landsvägen, förut hade det 10 minuter att gå ut till landsvägen ut ur skogen. Nu blev det inte mera än halva vägen till skolan och annat också. De stränga vintrarna 88-89 fick hon varje onsdag gå till L.M.Nils (ett stort och rikt hem) att äta middag, när hon då gick hem, fick hon smörgåsar med sig till kvälls-

ACC. N:R M.

7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

mål till sig själv Lina och pågen. Ett annat gott hem hade de till Kaptén Thulins där Bina tjenade som störstpiga. Dottern i huset var jämnårig med Christina och de voro mycket goda vänner, och det fortfor så länge Elin Thulin levde, även sedan den ena var bliven ingeniörsfru i Stockholm och den andra var i Amerika. Christinas moster var givit i Amerika och hade ett bra hem, hon skrev att hon skulle komma till henne. Respengar skulle hon skicka och ordna om resan. Så fort Christina var konfirmerad reste hon, och nu talar hon själv om till Chicago, sedan de släppt mig av tåget, stod jag där ensam o visste ingenting. Så kom det en herre fram till mig o sade något, det förstod jag naturligtvis inte, men så mycket begrep jag att han ville veta vart jag skulle hän. Jag visade min adresslapp, då ville han ta den, men jag var klok att inte lämna den, så tog han upp penna och papper och skrev av adressen och vinkade på en kusk, till honom lämnade han adressen, och tog upp pengar och betalade kusken, och gav mig vink att gå upp i vagnen o kastade upp bäsens, sen bar det av tills vi kommo till ett stort hus, där tog han av bäsens o visade att jag skulle gå av, han visade numret på huset o pekade på adressen. Där stod jag åter ensam och rådlös, o tänkte, inte kan moster bo så fint. Så kom det en fin dam ner från trappan, bort till mig och ropade, men Stina är det du! varifrån har du kommet? jag var just på väg att möta

ACC. N:R M.

8

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

dig. Därmed var mina första bekymmer slut. Moster tog hand om mig till att börja med. Det första vi gjorde var att skriva hem till mor och mormor, att vi var lyckligt framme. Hos moster stannade Christina något för att vila sig och acklamisera sig något, hon hade nog inte haft någon riktig plats förut, men som hon var duktig och ganska intelligent, gick det nog, trots svårigheterna med språket, men den har nog de flesta. Har hört talas om en flicka från närheten av Torelov, hon hade plats i en familj där Frun var Svenska, hon blev skickad till slagtaren att köpa en bit fårkött, frun visade hur stor köttbiten skulle vara ungefärligen, och sade, vad det hette. Men när hon kom fram hade glömt det o göra klart för biträdet vad det skulle vara kunde hon inte, men hon visste råd, hon sträckte armarna mot golvet o sade, Bää, Bää, jaaa fårkött så biträdet, tala Svenska så kan jag kanske förstå. "Ah, är harren svensk, och så ligger jag här och talar Engelska" sa hon. Det var inte Christina, jag kände henne också till utseendet, om hon själv eller biträdet talat om det så historien kommet ut vet jag inte. Emellertid sände Christina bra pengar hem och hjälpte de gamla där hemma. Efter några år reste hon hem och skulle se till de gamla. Hon hade då fått en mycket bra plats i en doktersfamilj og gjort sig omtyckt o resan hem var en semestertripp. Efter en tid fick hon brev att mormodern var sjuk o modern var också klen. Än en gång reste Christina hem, för att snart resa tillbaka till Amerika

för ordna om sina affärer, när hon sedan reste hem stannade hon för att passa sin mor så länge hon levde. Efter moderns död, satte hon igång med att restaurera sitt hus båd ut och invändigt, därefter gjorde hon slut på de gamla möblerna och skaffade nya möbler passande till hennes lilla nätta lägenhet på 2 rum o kök o har nu mycket hemtrevligt och bekymmerslöst på gamla dar med ålderspension båd i Sverige och Amerika. Hon hade nog varit hemma en 10 a 12 år, alltså talade hon om att hon skulle resa till Amerika än en gång, men det var inte många som troddet, men förra sommaren var hon över i Amerika en 3 månader. Men nu var många av hennes gamla vänner borta och hon hade fått nya i Sverige. Så var Sverige bra, men det är ju också stor skilnad nu eller förra århundrat. Jag har själv haft 3 bröder som emigrerat, den ällste kan man säga, var resvan, redan som barn hade han med mor varit och hälsat på far i Holland och senare i Newcasle i England, 16 år gammal var han med Far på resa till Fernando B i Afrika o hemåt om Argentina, Westindien till Bremen. På den resan voro båd Far och han öfverens om att han inte dugde till sjöman. Men reslusten hade han, när därför en morbror som varit hemma från Amerika skulle resa igen o ha en av sina söner med sig, reste Paul med, det var på tiden innan han blev skriven i beväringrullorna. Den andre brodern dillade om Amerikaresa så fort han var konfirmerad, och var inte 17 år innan han

ACC. N:R M.

1918 var missmodigt, då hade en önskan att vara i Sverige nästa Juldag, det hade i alla fall varit en fåfäng önskan, han var gift, och hustrun hade aldrig velat till Sverige. Paul är också gift med en skånska en duktig o präktig meniska, hon hade kommet till Amerika 14 år gammal och hade mor o syskon i Genarp. 1913 voro de hemma 1/2 år och Paul hade fått en tillfälligt plats till Kockums i Malmö där en yngre bror var anställd på gutterikontoret. Paul ville gärna stannat men när hon kom och de skulle hyra lägenhet i Malmö bara gret hon, varför det istället blev att lösa billiet till att resa till Amerika. Den tredje brodern är också gift, med en flicka hemifrån. Där är förhållandet omvänt, hon hade gärna velat stanna i Sverige, men det vill inte han. Men så kom Spanska sjukan 1919 och då dog den yngste brodern efter 2 dagars sjukdom, och ett par år efter dog också Nils. De voro bosatta i Boston, Massaehus. Några stora förberedelser för resan var det nog inte, ungdomen hade väl inte mera än deras personliga tillhörigheter o även de voro väl inte många, ty de kläderna de hade här godkände de väl inte i Amerika, mina bröder hade en filt det var det hela. De reste vanligtvis inte helt ensamma, det var alltid någon som varit i Amerika förr som de finge sällskap med, och papperen ordnade väl agenten för dem. Hurudana förhållandet voro i det nya landet kunde de ju inte få veta utan av dem som varit där förut. Sätta tro till agenterna var inte mycket att tro på, och ordna om plats för den nya bostaden kunde de inte gärna det fick väl bero på omständigheterna.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Någon festlighet före avresan var det nog inte, de flesta voro nog vemodiga, trots att ungdommen voro pigga på att resa, men det kändes nog ändå att skiljas från hemmet, samt föräldrar, syskon och vänner. Vid den tiden mina bröder reste, var det med Gunnard Lini-
en de reste. Det var nog i de Östligaste staterna de stannade i städerna, Boston, Brooklyn i Massaschus, Newyork Chicago m.fl. Överlärare Körner med fru i Malmö, gjorde en resa dit en sommar, det var till en stad Gardner, där han hade bröder samt syster, och syskonbarn i andra och tredje led. Han skrev i Ängelholms tid. om sin resa. Han sade att när han var i kyrkan där, kunde han tänka sig vara i V. Karups kyrka, idel bekanta ansigten han såg. Det var en svenskfödd präst, ja hans föräldrar voro Svenska, själv var han född i Amerika förresten gift med min brorsdotter, vilken tjänstgjorde som kantor. Men förresten är det nog Svenskar lite överallt i Norra Amerika, Californien har nog en hel massa, Wisconsin, Nevada m. fl. Yrken ägnar de sig väl till det som bäst passar dem, Min ene bror var målare, hans son är bankman, han är ju född i Amerika och studerat där, en av mina bröder var ju förvaltare på en gård på landet, den Tredje på mekanisk verkstad jag har 2 kusiner som äro gifta med bygmästare, den ena var i Sverige förra sommaren med sin man är tysk. Ett par andra o deras levnadsöden har jag hört omtalas. Tvärt emot Christina hade de vuxit upp i fina o förnäma hem isynnerhet hon, hennas hem var rikt, men de levde över tillgångarna

spel var väl också orsaken, det blev konkurs fadern reste till Amerika o modern o dottern måste flytta in i ett litet hus. Dottern var då förlovad med en styrman, son till en sjökaptän. Men som fadern dog ung efterlämnande änka o 4 pojkar var där ju inte stora resurser. Det såg ju inte lovande ut för det unga fästfolket, när då hennas mor dog bestämde de sig för att gifta sig och följas åt till Amerika. 1910 gästade de Sverige hans mor levde o bodde i ett litet hus, men hon var gammal. De hade många slägtingar, och gästade då en morbror till honom som hade gård nära mitt hem, av dem har jag har hört deras historia. Han hette styrman Svensson och frun hette Natalia. De hade kommet överens att de skulle inte bofästa sig i någon stad, där många hemmaboer voro. De gävo sig ut på landet, antagligen Minnesota, det var dit agenterna agiterade mest för. De hade fått några acres jord, och där började de sitt nybyggerliv. Den unga frun hade talat om deras besvärligheter, de hade ju taget med sig lit gods av det hon hade som lite linne o nödvändiga sängkläder. Även om de hade haft pengar fans det inte köpa. Och nog finge vi lära oss att arbeta, lyckligtvis blev vi barnlösa det första året. Vi skaffade oss några djur, höns o får jorden var god så vi kunde få föda till dem, och småningom ordnade det sig. Jag hade mjöl o ville baka bröd men det var inte möjligt att få jäst, men det lyckades att få lite grann av en god vän. Men vi mindes att våra mödrar gjorde sure som de togo av den jästa degen och gömde

till nästa bak, det försökte vi oss på och älta i lite salt för att det skulle hålla sig. Det lyckades och brödet blev bra. Så var den gåtan löst. När de gästade Sverige 1910 voro de väl närmast miljonärer, de hade arbetat hårt och lyckan hade varit dem bevågen. De hade vuxna söner o döttrar, efter hand hade de skaffat sig mera land, o något var bevuxen med skog, vilken lönade sig bra vid försäljning. De hade då varit i Amerika över 30 år o hämtat till sig hennes Far. Även på andra håll i Norra Amerika ha hemmaboar arbetat upp sig och blivit millionärer. För en 65 år sen rymde en sjöman från en Svensk båt, o stannade i Galvestond i Texas och skapade sig en framtid. Vet inte vilket yrke han egentligen egnade sig åt, men som han var sjöman, o han sedermera blev skeppsmäklare el. dl. var det väl som yngste man på något kontor son han började. Jag känner inte närmare till det; men har många gånger hört honom omtalas som mångmillioner. Som jag var god vän med hans släktingar träffade jag honom flera gånger, första gången han var hemma 1897. Sedan har han varit hemma och havt familjen med sig. När han började bliva gammal o sjuklig ville han absolut hem till Sverige att dö men innan dess ville han se den gamla hembygden, det talades om att han var mycket sjuk, men viljestark, det var väl det som höll honom vid liv, ty han nådde hem, men livstiden blev inte lång, o hans vilja blev uppfylld att få vila på Västra Karups kyrkogård. Genom

honom kom det flera slägtingar vänner som han hjälpt igång till Texas. Men det var inte bara till Nord-Amerika de emigrerade, utan även till Australien var det de som emigrerade i början på 80 talet jag känner ej närmare till det, men jag har en god vän som är född i Sidney 1888. Hennes mamma var från Onsala o hennes Pappa härifrån Ramsjö, han var sjöman o var väl det också i Australien. De kommo hit på 90 talet, vilket är mins inte jag, barnen började sin skolgång här, men flyttade till Göteborg där pappan fick bra anställning för ett rederi, på äldre dar flyttade de till Ramsjö och dottern är gift med skolläraren. De har här Australienbekanta med flickor från Houf som voro där. Gåvor skickades nog, från Amerika var det huvudsakligen i form av pengar eller flera dollrar. Ifrån Sverige något typiskt Svenskt, handarbete eller något som Svensk-Amerikanare särskilt ber om är Skånsk kavring och rökt fårkött, kommer inte alltid till bestämelseorten, blir ibland borta i tullen med motiveringen att det inte får importeras. Några Amerikabrev före 1914 har jag nog inte sedan jag besvarat breven eldar jag upp dem. I mitt hem skulle under årens lopp samlats så mycken makulatur att man knappt skulle ha plats till allt. Och familjebrev äro ju privata o inte särdeles något som intresserar andra, reseskildringar eller dylikt. Det är ju nog många som återvänt och bosatt sig i Sverige, men då skulle de inte vara gifta. Kvinnorna som gifta vill

inte gärna bosätta sig här, de tror inte det kan bli så bra som i Amerika. Men män är det många som efter 10 år eller mera, och har samlat lite pengar stannar hemma, och köper en egendom. Men även andra yrken ha de egnat sig åt, en ungdomsvän till mig, reste till Amerika som 13 åring, efter hemkomsten efter 8 års vistelse i Amerika, sökte han in till folkskoleseminarium och blev folkskollärare, sedan ämneslärare vid högre skola, och är medlem av Domkapitlet i Lund. Så har ock en kusin till mig, som i unga år reste till Amerika, var hemma efter några år på visit, reste igen och var borta i 5 år, efter hemkomsten gick han igenom Handelsskola i Malmö, startade sedan som Trävarohandlare o det har gått bra . Det fordras ju begåvning och lust för det de egnar sig åt, samt energie. Även om jag havt Amerikafeber hade jag nog mistat den när jag 1908 följde kusin med fru o 2 barn till Köpenhamn, de hade varit hemma på visit o ville jag skulle följa dem o hjälpa dem med barnen. Jag hade andra kusiner där så jag hade ändå tänkt resa dit, så kunde det ju vara roligt se affärden. Det var i mitt tycke det hela tragiskt, Det var Skandinavien Amerika Liniens båt Oskar d. 2. Först voro vi på Hotellet vid Nybro o det var ju nog så bra, sedan till undersökningen hos läkaren. Det sluppo ju de som Amerikanska medborgare men den allmänna undersökningen var inte tilltalande. Bland andra fick syn på en ensam kvinna med 4 barn den minsta omkring 2 år, de skulle efter vad jag kunde förstå resa till familjefadern. Jag för-

ACC. N:R M.

17.

sökte tala med henne men vi förstod inte varandra, riksdanska förstår jag och kan också tala någorlunda, men hon var från Jylland, de sågo så torvtiga och tråkiga ut o jag tyckte synd om dem. Sedan följde vi med till båten, min Köpenhamns kusin var o löste besök-billiet, så vi voro ombord och såg oss om. Ja de som hade familj-billiet var bra nog med ensam hytt, men alla de andra gemensamt. Vi två kommo överens om att skulle vi resa så skulle det åtminståne vara turistklass.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND